

Vastgesteld verslag Stuurgroep Holwerd aan Zee (HaZ) d.d. 3 december 2021

Aanwezig 3 december 2021:

- Klaas Fokkinga, gedeputeerde provincie Fryslân (voorzitter)
- ██████████, Provincie Fryslân (algemeen directeur/secretaris)
- ██████████, Stichting Holwerd aan Zee
- ██████████, Wetterkip Fryslân (DB)
- ██████████, Vogelbescherming Nederland (directeur)
- ██████████, Rijkswaterstaat Noord-Nederland
- ██████████, LTO-Noord
- ██████████, onafhankelijk projectleider Holwerd aan Zee
- ██████████, Provincie Fryslân (projectondersteuner en notulist)

MKA:

- Jelle Boerema, Gemeente Noardeast-Fryslân (wethouder)

Gast:

- ██████████ (projectmanager) van Arcadis

1. Opening, mededelingen en vaststellen agenda:

Opening:

Gedeputeerde Fokkinga heet iedereen van harte welkom. Speciaal welkom voor ██████████ van Rijkswaterstaat Noord-Nederland, die voor de eerste keer is aangesloten bij een Stuurgroep HaZ overleg. ██████████ stelt zich in het kort voor en er volgt een kort voorstelronde van de aanwezigen.

De heer Boerema is met kennisgeving afwezig en heeft schriftelijk gereageerd op de agenda. Op zijn verzoek is zijn schriftelijke reactie rondgestuurd aan de Stuurgroep leden en de opmerkingen worden in dit verslag opgenomen.

De snelkookpanssessie van 17 november is positief verlopen. Er is oplossingsgericht gedacht. Dit ook om verdeeldheid te voorkomen. Hier en daar staan de neuzen nog niet dezelfde kant op. Dit heeft te maken met de rollen en posities van de deelnemers. Het is belangrijk dat het DNA van HAZ herkenbaar blijft. Gedeputeerde Fokkinga maakt een beelddismissie dat wij nu op de tandem onderweg zijn naar Rome. Onderweg kan er gekozen worden voor een andere afslag of om langzamer te gaan rijden. Voorkomen moet worden dat wij in Vladivostok uitkomen.

Het programmaplan is niet gereed en staat daarom niet op de agenda van de stuurgroep. ██████████ licht toe: In het vorige Stuurgroep overleg van 26 oktober jl. is besloten dat de focus moet liggen op fase 2. De schrijvers van het Programmaplan wil de partijen de tijd geven om hun concretiseringsplan aan te leveren. Dit is voor de Provincie wel van belang. Invulling leefbaarheid kenmerken en de onderzoeksresultaten worden ook in het Programmaplan opgenomen. Het programmaplan wordt volgend jaar in een stuurgroep overleg voorgelegd.

██████████ heeft 2 vragen:

1. Waarom is het rapport van Arcadis over de zoetwatertoevoer niet geagendeerd?
2. Waarom is de brief voor de achterban niet geagendeerd en komt deze nog terug? Brief aan PS is in concept in het kernteam aan de orde geweest.

██████████ antwoordt:

1. Het onderzoeksrapport van Arcadis over de zoetwatertoevoer is een technisch deelrapport. Eerder is besloten dat er geen technische discussies in het Stuurgroep overleg worden gevoerd.

De technische aspecten en onderzoeksresultaten neemt Arcadis mee bij het opstellen van het ontwerp.

De zoetwatertoevoer is ook van grote invloed geweest op de snelkookpansessie van 17 november jl. Voor een volgend Stuurgroep overleg wordt de zoetwatertoevoer en de resultaten van de snelkookpansessie in de oplegnotitie voor het VKA van Arcadis meegenomen.

2. Er is een aanzet gemaakt voor de brief. De Stichting kon zich niet vinden in de inhoud van de brief, waarna [REDACTED] de stichting heeft gevraagd zelf met een aanzet te komen. In het persbericht naar aanleiding van de uitgelekte concept oplegnotitie van Arcadis voor het Stuurgroep overleg van 13 oktober is aangegeven dat er eind 2021 meer bekend zou zijn. Daarom moet de brief voor de achterban voor de kerst 2021 de deur uit. De brief wordt afgehandeld via het kernteam. De kernteamleden leggen de brief voor aan de eigen bestuurder.

Mededelingen:

[REDACTED] deelt mee dat het zoals het ontwerp er nu voor ligt met een natuurlijke geul WSF nu kiest voor een zachte bekleding van de dijk. Wordt er later gekozen voor het volle plan, vaargeul met kunstwerken en hoge kaden, dan wordt gekozen voor een asfalt bekleding. [REDACTED] deelt mee dat de dijkversterking gefaseerd in 2028-2029 van start gaat. De kosten voor de dijkdoorbraak komen in alle gevallen ten laste van het project Holwerd aan Zee. Dit geldt zeker ook voor eventuele meerkosten ten gevolge van te late besluitvorming of uitvoering na realisatie na dijkversterkingsproject Koehool-Lauwersmeer.

Besluit:

- De agenda wordt vastgesteld.

2. Ingekomen:

a. Mail voor de Stuurgroep van Circulair Friesland over de ambitietafel Friese Waddenkust 2100:

Vereniging Circulair Friesland wil in januari 2022 een ambitietafel organiseren. Doel van de Ambitietafel is het met deskundigen concreet en objectief in beeld brengen van een realiseerbaar toekomstbeeld in 2100 van de Friese Waddenkust als een groen, duurzaam, meegroeïend en waterkerend kustlandschap waarin de projecten, die spelen in de periode 2021 – 2030, een logische plaats krijgen. Hierbij wordt vooral gekeken naar de toepassingsmogelijkheden van slib. De uitkomsten van de Ambitietafel wil Circulair Friesland graag in februari 2022 presenteren. Verzoek van Circulair Friesland is om in de komende periode geen onomkeerbare besluiten te nemen inzake het project Holwerd aan Zee tot de resultaten van de Ambitietafel bekend zijn. Dit past binnen de huidige planning, in de maanden januari en februari 2022 worden geen onomkeerbare besluiten genomen voor Holwerd aan Zee.

Schriftelijke reactie van de heer Boerema:

De heer Boerema leest dat Circulair Friesland wil werken aan een groene, duurzame en klimaat adaptieve Waddenkust. Voor de periode tot 2100. In een bijzin is genoemd dat zij daarbij ook willen kijken naar de toepasbaarheid van slib. Over de eerste 3 onderwerpen (groen, duurzaam en klimaatadaptief) lopen al trajecten waarbij een heel aantal van de in de brief genoemde partijen al deelnemen:

1. Coalitie Klimaatbestendige Kustlandschappen van Programma naar een Rijke Waddenzee;
2. Werkplaats Kust. Dit wordt uitgevoerd in opdracht van het Rijk;
3. Living Dikes, in dit traject wordt ook gekeken naar het klimaatproof maken van de kust.

Voor de heer Boerema is onduidelijk wat de meerwaarde is van het onderzoek door Circulair Friesland ten opzichte van de hierboven benoemde trajecten. Hij kan ermee instemmen dat naast het onderzoek dat in het kader van het VKA HaZ door Arcadis is uitgevoerd, Circulair Friesland ook gaat kijken naar het hergebruik van slib. Naast HaZ zijn er andere slibbronnen, zoals havenslib, slib uit (beroeps)vaarwegen en slib dat vrijkomt bij sloot onderhoud. De heer Boerema merkt op dat uit de brief niet duidelijk naar voren komt dat al deze bronnen worden meegenomen in het onderzoek.

Besluit:

- De stuurgroep leden concluderen dat alle partijen – die de intentieovereenkomst Holwerd aan Zee hebben ondertekend - (ambtelijk) zijn vertegenwoordigd bij de Ambitietafel;
- Brief wordt voor kennisgeving aangenomen.

3. Ter bespreking:

a. Presentatie alternatieven n.a.v. besluit Stuurgroep:

De heer Fokkinga geeft aan dat de presentatie opiniërend is bedoeld. [REDACTED] geeft een korte terugblik op de aandachtspunten van Voorkeursalternatief (VKA). In de snelkookpansessie van 17 november 2021 is in 3 groepen gediscussieerd over de optimalisaties van het VKA. Aan welke knoppen kunnen wij nog draaien voor de haalbaarheid van het project. Nog anticiperen op lopende onderzoeken. Toegangsgeul is wel een Natura 2000 gebied en het (getijde)meer niet. Dit kan problemen opleveren met de vergunningaanvraag Wet natuurbescherming en Ontgrondingen. Voorgesteld wordt om van het VKA een groeimodel te maken en het plan gefaseerd uit te voeren. Voorstel is dat er bij de aanleg van de basis geen toegangsgeul (vaargeul) komt, maar in deze 1^e fase wordt gebruik gemaakt van de bestaande natuurgeulen in het kweldergebied. Er komt dan in eerste instantie geen gat in de dijk. Het positieve gevolg is dat de kades lager uitvallen. Dan heb je geen grote kunstwerken nodig, maar een getijdeduiker met regelwerk met een soort wissel erin. Voor de lokstroom voor de vismigratie valt dit positief uit. Je hebt ook minder aanvoer voor zoetwater nodig. Het meer wordt dan een getijdemeer dat voor de zoetwater toevoer meegaat met de seizoen dynamiek (zoeter in nattere periodes en zouter in drogere periodes). In de 1^e fasering komen in het plan geen boten. De vraag hierbij is hoeveel bootjes recreanten komen er überhaupt en wat levert het op.

De Stichting is het eens met de gefaseerde uitvoering en het al doende leren hoe het slib zich gedraagt. Alles rondom slib is in ontwikkeling en krijgt momenteel veel aandacht. De Stichting wil de bootjes wel terugzien in het eindbeeld. Dit geeft veel meer reuring en aantrekkingskracht voor de toerist. De Stichting voelt het uitvoeren van het plan steeds meer van zich afdriven. Het DNA van HaZ zien zij niet terug in dit voorstel. Voorstel is om in de 1^e fase te kijken hoe de natuurgeul zich gedraagt en daar de bootjes recreanten op aan te passen.

[REDACTED] wijst op zijn eerdere opmerking over de keuze van de dijkvariant. Als er later toch een gat in de dijk komt dan de planning van het HWBP (eind 2022 duidelijkheid over Holwerd aan Zee bieden richting dijkversterking), De kosten voor de dijkdoorbraak komen in alle gevallen ten laste van het project Holwerd aan Zee. Dit geldt zeker ook voor eventuele meerkosten ten gevolge van te late besluitvorming of uitvoering na realisatie na dijkversterkingsproject Koehool-Lauwersmeer. Eind 2022 moet voor Wetterskip Fryslân de keuze helder zijn welke richting wordt genomen. De opmerking van [REDACTED] voegt [REDACTED] toe aan de oplegnotitie ten behoeve van stuurgroep van 11 februari 2022.

[REDACTED] merkt op dat slib cruciaal is voor het ontwerp. Door het nu gefaseerd uit te voeren, is er in de tijd ook meer kennis en kunde over het slib. Het plan niet doordrukken zonder vaarrecreatie. Dat is absoluut niet de bedoeling. Er is tijd voor nodig om dit voor elkaar te krijgen.

Zichtbaar een signaal afgeven dat er een schep in de grond gaat. Eerst komt er een fase 1a die later mogelijk opgevolgd wordt door fase 1b. De communicatie hierover intern en extern goed op elkaar afstemmen. Zichtbaarheid is goed voor het draagvlak en de financiers. Op deze manier toe werken naar een uitgewerkt ontwerp. Dan volgt de planologische uitwerking en het aanvragen van de vergunningen. In het volgende stuurgroep overleg besluiten over uitgewerkt scenario 1 (eerst basis aanleggen).

3b: Voorstel vervolgproces:

In het memo zijn twee scenario's omschreven.

Schriftelijke reactie van de heer Boerema:

De heer Boerema stemt in met het advies om te kiezen voor scenario 1. Het verschil tussen de twee scenario's kan hij op basis van de voorliggende notitie echter niet goed overzien. Hij vraagt daarom de volgende aspecten, die voor de gemeente belangrijk zijn, goed mee te nemen:

1. Uitwerken wat bouwfaserings betekent voor het vraagstuk van beheer en onderhoud, ook op de langere termijn;
2. Uitwerken scenario voor toeristische ontwikkeling zonder vaarrecreatie, zoals geadviseerd in de oplegnotitie d.d. 13 oktober 2021

Toelichting:

Ad. 1. Mogelijkheid bouwfasering i.r.t. vraagstuk beheer en onderhoud

De heer Boerema verzoekt om dit aspect goed uit te werken.

Wat betekent de mogelijkheid tot bouwfasering precies voor het vraagstuk van beheer en onderhoud? En hoe kan dit op goede vorm plaats krijgen in de besluitvorming, ook voor de langere termijn?

Bij brief van 21 januari 2021, heeft de gemeente Noardeast Fryslân aangegeven drie randvoorwaarden te verbinden aan het project Holwerd aan Zee. Eén daarvan is:

- De bijdrage aan beheer en onderhoud in verhouding te laten zijn tot de opbrengst van het project Holwerd aan Zee.

Om zijn gemeenteraad te kunnen informeren en besluiten voor te leggen, is het nodig dat dit goed inzichtelijk wordt gemaakt.

Ad. 2. Scenario toeristische ontwikkeling Holwerd aan Zee zonder vaarrecreatie

De heer Boerema verzoekt om dergelijk scenario goed inzichtelijk te maken.

Hoe kan een toeristische ontwikkeling van Holwerd aan Zee eruitzien zonder het onderdeel vaarrecreatie, of mogelijk met een sterk afgeslankte vorm hiervan? Waar kunnen we dan aan denken en wat vraagt dit voor aanpak?

Toelichting:

Dit sluit aan op het advies van Deltares, Arcadis, Waterproof in de oplegnotitie d.d. 13 oktober 2021, pag. 27):

- Maak een duidelijke keuze in het ontwerp, de natuurdoelstellingen worden eerder gehinderd dan bevorderd door de vaarrecreatie, vandaar noodzaak voor een natuurgeul, welke van de wensen is doorslaggevend, en welk ontwerp past hier het beste bij?
- Onderzoek welke recreatieve mogelijkheden overblijven in het gebied, als vaarrecreatie geen onderdeel uitmaakt van een mogelijk nieuw plan. Of onderzoek een alternatief voor de vaarrecreatie: bijvoorbeeld afmeren bij een her ontwikkelde pier?
- Hij verzoekt om de resultaten analyse omvang vaarrecreatie Holwerd aan Zee onderdeel te laten zijn van het opnieuw doorrekenen van de MKBA. De analyse is voor de gemeente een belangrijk onderzoek evenals de MKBA. Gemeenteraadsleden hebben hierover al meerdere keren vragen gesteld en/of opmerkingen gemaakt.

Naar aanleiding van de opmerking van ██████████ dat het DNA van Holwerd steeds minder zichtbaar is en de stichting steeds verder verwijderd raakt van het project, merkt ██████████ op dat dit niet goed is en █ graag in klein comité wil nadenken over hoe de aansturing beter kan en er nieuw elan kan worden gevonden, waarbij de enorme inspiratie van het burgerinitiatief kan worden hervonden. █ stelt voor dat VBN, de Stichting en de provincie dit oppakken. De overige leden reageren hierop dat dit niet buiten de stuurgroep om moet gaan en daarom wel terug moet komen in de stuurgroep.

Besluit:

- De stuurgroep wil graag een MKBA hebben bij de besluitvorming over het Voorkeursalternatief (VKA) en de aanleg van de basis (1^e fase van het groeimodel);
- Het kritieke pad Dijkversterking, Bereikbaarheid Holwerd-Ameland en realisatiefase 1 zichtbaar maken. Welke momenten zijn cruciaal waar een beslissing over moet worden genomen;
- De partijen zijn het unaniem eens met voorstel 1. Mogelijk zijn wel een aantal (kleine) aanvullende onderzoeken nodig. Maar veel onderzoeken kunnen tijdens de planologische fase worden uitgevoerd. Voor een planologische fase is wel een vastgesteld voorlopig ontwerp nodig;
- Agenderen voor volgend stuurgroep overleg: MKBA en groeimodel.
- Inplannen 1 of 2 overleggen voor of na het Stuurgroep overleg van 11 februari 2021 om een 1^e en 2^e lezing VKA-groeimodel door te nemen om zo tot een goed besluit te komen. Verzoek is om deze overleggen fysiek in te plannen.
- Inplannen overleg, kort voor of kort na de kerst, met Stichting, Provincie en VBN om het technische gedeelte en de enorme inspiratie van het burgerinitiatief bij elkaar te brengen. Overleg wordt teruggekoppeld in de Stuurgroep. VBN en Stichting stellen van tevoren nog een notitie op.

4. **Ter vaststelling:**

a. Vaststellen concept verslag Stuurgroep HaZ d.d. 13 en 26 oktober 2021:

■■■■■ heeft één opmerking op het verslag. In het Stuurgroep verslag van 26 oktober 2021 bij agendapunt 3, over de vergoeding van de Stichting, heeft ■ de Stichting gevraagd om bij dit agendapunt de vergadering even te verlaten. ■ wil de opmerking van ■■■■■ over het verlaten van de vergadering er ook graag bij hebben. In overleg met ■■■■■ wordt de tekst aangepast.

Besluit:

- Het verslag met de opmerkingen van ■■■■■ wordt vastgesteld.

5. **Rondvraag en sluiting:**

■■■■■ vraagt hoe nu te handelen in de tussen liggende periode nu er nog geen SOK ondertekend is. In de tussenliggende periode handelen naar de afspraken die in de Intentie Overeenkomst staan? De aanwezige stuurgroepleden bevestigen dat dat de juiste weg is.

Gedeputeerde bedankt eenieder voor zijn bijdrage en mocht er dit jaar geen extra Stuurgroep ingepland zijn, dan alvast prettige kerstdagen en een fijn weekend.